

Sygn. akt III CSK 290/09

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 czerwca 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosław Bączyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dariusz Dończyk

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa P.(...) sp. z o.o. w W.

przeciwko Wydawnictwu J.(...) S.A. w K.

o uchylenie uchwały,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 17 czerwca 2010 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 23 kwietnia 2009 r., sygn. akt I ACa (...),

oddala skargę kasacyjną; zasądza od strony powodowej na rzecz strony pozwanej kwotę 360 (trzysta sześćdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy uwzględnił żądania powodowej - P.(...) spółki z o.o. w W. skierowanej przeciwko stronie pozwanej – Wydawnictwo J.(...) S.A. w K. i uchylił uchwałę Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy (WZA) pozwanej Spółki nr (...) z dnia 17 czerwca 2008 r. w zakresie obejmującym zmianę Statutu tej Spółki, tj. § 8 ust. 3. Sąd ten ustalił, że pozwana Spółka ma czterech (a w istocie – siedmiu) akcjonariuszy, przy czym strona powodowa dysponuje 25% udziałem w kapitale akcyjnym pozwanej. W dniu 17 czerwca 2008 r. WZA podjęło m. in. uchwałę nr 15, która dokonywała zmiany dotychczasowej treści § 8 pkt 3 Statutu pozwanej Spółki. Nowa treść § 8 pkt 3 uzyskała brzmienie „Rada Nadzorcza ze swego grona wybiera prezesa oraz w zależności od liczby członków oraz zakresu zadań do wykonania, wiceprezesa w liczbie nie większej niż dwóch oraz sekretarza. Rada Nadzorcza jest uprawniona w każdym czasie odwołać członka Rady z powierzonej funkcji”. Strona powodowa głosowała przeciwko tej uchwale. Zgodnie z § 8 pkt 3 Statutu pozwanej Spółki (w brzmieniu sprzed dnia 17 czerwca 2008), „Rada Nadzorcza wybiera spośród siebie prezesa i 2 wiceprezesów oraz sekretarza, których w każdym czasie może odwołać z tych funkcji”. Celem działań pozwanej Spółki było ograniczenie możliwości pozyskiwania przez powoda wiedzy na temat działalności strony pozwanej, a działania te podjęto z uwagi na przekonanie członków zarządu o działaniu konkurencyjnym, a nawet – wrogim powoda jako akcjonariusza wobec pozwanej Spółki akcyjnej.

W ocenie Sądu Okręgowego, zaskarżona uchwała nr 15 wprowadzała zmiany w Statucie pozwanej Spółki, które miały na celu pokrzywdzenie strony skarżącej (akcjonariusza). Doszło zatem do naruszenia dobrych obyczajów. Statut pozwanej Spółki w § 8 ust. 3 (przed dniem 17 czerwca 2008 r.) nie dopuszczał mniejszej niż cztery liczby członków Rady Nadzorczej z uwagi na przewidziane w nim obligatoryjne cztery stanowiska w Radzie oraz brak zapisu o możliwości łączenia funkcji. Z kwestionowanych w pozwie postanowień uchwały wynika natomiast to, że w strukturze tej Rady może obecnie działać także trzech jej członków. Ustalona proporcja w zakresie kapitału akcyjnego, reprezentowanego przez powoda (25%) i pozostałych akcjonariuszy, ma to znaczenie, że zmniejszenie statutowego wymogu liczebności Rady Nadzorczej do trzech członków istotnie zmniejsza, a nawet odbiera mniejszościowemu akcjonariuszowi szanse na udział w kontrolowaniu działalności spółki akcyjnej. Zmiana treści § 8 ust. 3

Statutu uchwałą nr 15 miała niewątpliwie na celu pokrzywdzenie akcjonariusza (powoda) poprzez odsunięcie go od wpływu na działalność pozwanej Spółki. Zmniejszenie ilości członków Rady (z czterech do trzech) w sposób pośredni będzie wpływało na faktyczną możliwość skorzystania przez stronę powodową z przywileju, jaki przewiduje art. 385 § 3 k.s.h., skoro skorzystanie z tego przywileju wynika z prostego działania algebraicznego (podział ogólnej liczby akcji przez liczbę wybieranych członków rady; art. 385 § 5 k.s.h.). W rezultacie Sąd Okręgowy przyjął, że uchwała nr 15 w części dotyczącej zmiany § 8 ust. 3 Statutu jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i ma na celu pokrzywdzenie akcjonariusza (art. 422 § 1 k.s.h.).

Apelacja strony pozwanej została uwzględniona i Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok w zakresie dotyczącym uchylecia uchwały nr 15 (w odniesieniu do zmiany § 8 ust. 3 Statutu pozwanej Spółki) i oddalił powództwo. Sąd ten podzielił ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, a uzupełnił je tylko o to, że – zgodnie z aktualną wersją Statutu – Rada Nadzorcza może liczyć od 3 – do 7 członków, dolna granica wynika z treści art. 385 k.s.h., a górna – z treści Statutu. Zmiana § 8 ust. 3 Statutu nie wpłynęła zatem na ilościowy skład Rady Nadzorczej, a jedynie uelastyczyła możliwość powierzania funkcji w tej Radzie. Obecnie walne zgromadzenie może wybrać więcej niż 3-ch członków Rady, a Rada może powołać 1 lub 2 jej wiceprzewodniczących.

Według Sądu Apelacyjnego, obecny spór ujawnia konflikt wartości: czy priorytet ma uzyskać interes spółki czy akcjonariusza. Przy ocenie, że nie doszło jednak do naruszenia dobrych obyczajów przy podjęciu uchwały zmieniającej postanowienie Statutu, Sąd Apelacyjny wziął pod uwagę fakt prowadzenia przez powodowego akcjonariusza konkurencyjnej działalności wydawniczej na tym samym rynku lokalnym oraz to, że tenże akcjonariusz (konkurent) poprzez sam udział w akcjonariacie spółki ma dostęp do informacji niedostępnych dla strony pozwanej co do jego działań na rynku wydawniczym. Wspomniany konflikt interesów należało rozstrzygnąć na rzecz ochrony interesu pozwanej Spółki. Sąd Apelacyjny podzielił też pogląd, że sfera pokrzywdzenia akcjonariusza w rozumieniu art. 422 § 1 k.s.h. ogranicza się do jego interesów majątkowych i uzyskania dywidendy.

W konkluzji Sąd drugiej instancji stwierdził, że przepisy k.s.h. nie dają podstaw do zagwarantowania akcjonariuszowi miejsca w radzie nadzorczej spółki akcyjnej, natomiast przepis art. 385 k.s.h. stwarza możliwość żądania głosowania grupami i nie gwarantuje takiego wyboru. Walne Zgromadzenie ma prawo do odwołania członka rady

nadzorczej wybranego w głosowaniu grupami. Nie można zatem podzielić stanowiska o niesprawiedliwym traktowaniu akcjonariuszy i eliminowanie ich z organu spółki (Rady Nadzorczej). Określenie ilości osób funkcyjnych w radzie nadzorczej nie przesądza o ilości członków rady.

W obszernej skardze kasacyjnej strony powodowej podniesiono zarzuty naruszenia przepisów prawa procesowego, tj. art. 378 § 1 k.p.c., art. 382 k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Eksponowano także zarzuty naruszenia art. 65 § 2 k.c. i art. 422 § 1 k.s.h.

Strona skarżąca wносиła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym przez Prokuratora Generalnego z dnia 24 marca 2010 r., skarga kasacyjna strony powodowej powinna zostać oddalona.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Wbrew stanowisku strony skarżącej, nie sposób przyjąć, że uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie spełnia wymagań formalnych przewidzianych w art. 328 § 2 k.p.c. Przy podjęciu odmiennego merytorycznie stanowiska od poglądu Sądu pierwszej instancji, Sąd Apelacyjny oparł je ostatecznie na wystarczającej podstawie faktycznej i prawnej. Rozstrzygnięcie to mogło być poddane odpowiedniej kontroli kasacyjnej w pełnym zakresie.

Sąd Apelacyjny może – jako Sąd *meriti* – dokonywać innych (nowych) ustaleń faktycznych, jeżeli jest to niezbędne dla definitywnego rozstrzygnięcia sprawy. W rozpoznanej sprawie spór koncentrował się na prawnej dopuszczalności zmiany § 8 ust. 3 Statutu pozwanej Spółki uchwałą nr (...) WZA z dnia 17 czerwca 2008 r. Rozpoznając apelację strony pozwanej, Sąd Apelacyjny zaznaczył, że podziela ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego oraz uzupełnia je jedynie o „aktualną wersję Statutu”. Oznacza to, że skoncentrował się na dokonanych już wcześniej ustaleniach, które okazały się istotne (art. 227 k.p.c.) do oceny wspomnianego fragmentu uchwały z dnia 17 czerwca 2008 r. w świetle postanowień art. 422 § 1 k.s.h. Bezpodstawne są zatem stwierdzenia strony skarżącej, że Sąd drugiej instancji poczynił jakieś odmienne ustalenia faktyczne niż Sąd Okręgowy i przy ostatecznym rozstrzygnięciu pominął część materiału dowodowego, ustalonego w postępowaniu pierwszoinstancyjnym. Zarzuty naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c. należało zatem uznać za nieuzasadnione.

2. W rozpoznawanej sprawie zarysował się spór co do tego, czy uchwała WZA z dnia 17 czerwca 2008 r. doprowadziła do zmiany Statutu pozwanej Spółki w ten sposób,

że obniżony został ostatecznie ilościowy skład Rady Nadzorczej tej Spółki, czy też zmiana taka łączyła się tylko z inną formułą powierzania funkcji w tej Radzie wybranym już członkom Rady przy uwzględnieniu stanu składu osobowego Rady w okresie wniesienia powództwa. Przy założeniu, że strona powodowa (akcjonariusz) uzyskała legitymację czynną do żądania uchylecia zaskarżonej uchwały (art. 422 § 2 pkt 2 k.s.h.) pojawił się problem, czy wspomniana zmiana Statutu naruszyła dobre obyczaje i miała na celu pokrzywdzenie akcjonariusza w rozumieniu art. 422 § 1 k.s.h. (*fraus socii*). Istnienie tych obu przesłanek może uzasadniać uchylenie uchwały na podstawie tego przepisu.

Treść uchwały nr 15 w części dotyczącej zmiany Statutu pozwanej Spółki w jego § 8 ust. 3 pozwala przyjąć, że zmiana taka nie spowodowała jednak umniejszenia ilościowego składu Rady Nadzorczej, tj. jego obniżenia do trzech osób. Innymi słowy, w ogóle nie przesądziła tego, ilu członków może liczyć Rada Nadzorcza, ponieważ – zgodnie z aktualnym Statutem – przewidziano jej skład od trzech do siedmiu członków (§ 8 ust. 1 Statutu i art. 385 § 1 k.s.h.). W tej sytuacji nietrafne jest stanowisko skarżącego akcjonariusza, że de facto doszło jednak do obniżenia ilości członków Rady (z czterech do trzech członków), bowiem poprzedni skład Rady (przed zmianą § 8 ust. 3 Statutu) miał liczyć cztery osoby (liczbę tę pośrednio wyznaczać miały odpowiednio przyjęte funkcje członków Rady). Za uzasadnioną należy uznać uwagę Sądu Apelacyjnego, że – zgodnie z obecnie obowiązującym Statutem – walne zgromadzenie akcjonariuszy może wybrać więcej niż trzech członków Rady Nadzorczej, Rada może powołać jednego lub dwóch wiceprzewodniczących, przy czym istnieje możliwość odwołania członka w każdym czasie z powierzonej funkcji. Zarzut naruszenia art. 65 § 2 k.c., w wyniku błędnej wykładni postanowień zaskarżonej uchwały i treści § 8 ust. 3 Statutu pozwanej Spółki, nie może być zatem uznany za uzasadniony.

Jeżeli w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku znalazło się stwierdzenie, że „w orzecznictwie przeważa pogląd, że pokrzywdzenie akcjonariusza dotyczy interesów majątkowych i ograniczenia możliwości uzyskania dywidendy”, to z pewnością chodzi tu o najbardziej typowe sytuacje pokrzywdzenia akcjonariusza w rozumieniu art. 422 § 1 k.s.h. Takie pokrzywdzenie mogłoby nastąpić – jak trafnie wskazano w skardze – także w sferze pozamajątkowej akcjonariusza, a zwłaszcza – w sferze jego praw i obowiązków korporacyjnych, wyznaczających jego pozycję w spółce (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2004 r., III CSK 459/02, nieopub.; w orzeczeniu tym przyjęto, że o sprzeczności z dobrymi obyczajami uchwały może świadczyć także

takie rozwiązanie, którego celem jest osłabienie kontroli wspólników nad spółką; zob. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2008 r. III CSK 100/08, Biuletyn SN 2009, nr 1, s. 11). Strona powodowa (jako akcjonariusz) upatruje w kwestionowanej uchwale takiej zmiany Statutu pozwanej Spółki, które godzi właśnie w jej prawa korporacyjne w postaci pozbawienia jej możliwości obsadzenia przez odpowiednią grupę akcjonariuszy mandatów w radzie nadzorczej (art. 385 § 5 k.s.h.), ponieważ zmniejszenie ilości członków Rady (z czterech do trzech) zmniejsza szanse powoda (akcjonariusza) na efektywne obsadzenie wspomnianych mandatów. Nie eksponowano natomiast negatywnych skutków uchwały w sferze interesów majątkowych akcjonariusza.

3. Trafnie Sąd Apelacyjny skonstatował istnienie wyraźnej różnicy interesów pozwanej Spółki i powoda – znaczącego akcjonariusza. Oba te podmioty prowadzą na tym samym rynku lokalnym działalność wydawniczą i są na pewno konkurentami w tej dziedzinie. Sąd też właściwie zauważył występowanie pewnej asymetrii w dostępie obu stron do informacji handlowych („konkurent poprzez udział w akcjonariacie strony pozwanej ma dostęp do informacji niedostępnych dla strony pozwanej co do działań strony powodowej na rynku wydawniczym”). Z akt sprawy nie wynika, że doszło do odpowiedniego porozumienia (koncyliacji) w tym zakresie (np. między akcjonariuszami lub między powodem a Spółką). Jeżeli zatem doszło ostatecznie do zmiany z § 8 ust. 3 Statutu, to stało się tak w wyniku głosowania akcjonariuszy dysponujących większością w kapitale akcyjnym pozwanej Spółki, a powodowemu akcjonariuszowi, głosującemu przeciw tej zmianie, pozostawało wytoczenie powództwa na podstawie art. 422 § 1 k.s.h. w celu prawnej weryfikacji przyjętego w Statucie rozwiązania prawnego odnośnie do liczebności i funkcjonowania w przyszłości Rady Nadzorczej.

Można istotnie twierdzić (por. też stanowisko Prokuratora Generalnego wyrażone w piśmie z dnia 24 marca 2010), że zmiana Statutu w § 8 ust. 3 doprowadziła jednak do pokrzywdzenia powodowego akcjonariusza w sferze jego praw korporacyjnych w ten sposób, iż umożliwiono jednak Walnemu Zgromadzeniu podjęcie uchwały ustalającej trzy osobowy skład rady nadzorczej (§ 8 ust. 1 Statutu i art. 385 § 1 k.s.h.), co – przy obecnym układzie kapitału akcyjnego (25 % - 75 %) – może istotnie ograniczyć lub uniemożliwić powódce szansę powierzenia mandatu w Radzie Nadzorczej wskazanemu przez siebie kandydatowi i tym samym – pozbawić powódkę możliwości sprawowania kontroli działalności pozwanej Spółki w określonym zakresie. Wspomniane pogorszenie sytuacji powoda – akcjonariusza w sferze jego praw korporacyjnych występuje tu

bowiem niezależnie od trafnego skądinąd twierdzenia Sądu Apelacyjnego, że przepisy k.s.h. (m.in. art. 385 k.s.h.) nie dają podstaw do wniosku o zagwarantowaniu akcjonariuszowi mniejszościowemu odpowiednich mandatów wskazanym przez niego kandydatów w radzie nadzorczej. Chodzi jednak o to, czy w rozpatrywanej sprawie doszło do dostatecznego wykazania przez powoda (mniejszościowego akcjonariusza), że kwestionowany fragment uchwały nr (...) narusza dobre obyczaje w płaszczyźnie formowania treści Statutu spółki akcyjnej i funkcjonowania jej rady nadzorczej. Negatywna ocena Sądu Apelacyjnego, dokonana w tym zakresie zasługuje na aprobatę. Sąd ten wyszedł z trafnego założenia, że konflikt interesów ujawniający się między spółką i mniejszościowym akcjonariuszem (prowadzących tożsamą działalność gospodarczą na tożsamym rynku lokalnym, przy istnieniu wspomnianej asymetrii w dostępie do informacji handlowych obu konkurentów), pozwala na eksponowanie – w okolicznościach faktycznych rozpoznawanej sprawy – jednak interesu spółki jako podmiotu, w którym powinna być przestrzegana zasada tzw. rządów większości kapitałowej. Ochrona tego interesu spółki, jako konkurentki akcjonariusza mniejszościowego, mogła ujawnić się właśnie w wyniku podjęcia zaskarżonej uchwały, nawet gdy nie ustalono wcześniej faktów nieuczciwej lub nielojalnej konkurencji powoda – konkurenta. W tej sytuacji nie sposób twierdzić, że akcjonariusz mniejszościowy w wyniku podjęcia kwestionowanej uchwały jest dyskryminowany w stosunkach wewnętrznych ze Spółką, a pozwana Spółka zachowała się wobec niego z naruszeniem lojalności w tych stosunkach. Nie doszło zatem do naruszenia dobrych obyczajów w tej płaszczyźnie funkcjonowania pozwanej Spółki. Zarzut naruszenia art. 422 § 1 k.s.h. należało zatem uznać za nieuzasadniony.

Z przedstawionych względów Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną jako nieuzasadnioną (art. 398¹⁴ k.p.c.) i orzekł o kosztach postępowania kasacyjnego (art. 98 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c.).